

Nozaru kopīgumu (ģenerālvienoššanās) veicināšanas mehānismi

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumi

► 2020.gada 9. decembris

Mārtiņš Svirskis
LABS eksperts tautsaimniecības
jautājumos
martins.svirskis@lbs.lv

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) atvieglojumi

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojums ēdināšanas izdevumiem, uzņēmumiem, kuros ir noslēgts koplīgums vai ģenerālvienošānās;

Sociālie partneri turpina virzīt nodokļu atvieglojumu grozu sociālajām garantijām, kas iekļautas koplīgumos vai ģenerālvienošānās:

- Transporta izdevumiem darba vajadzībām;
- Veselības aprūpes izdevumiem;
- Darbinieku kvalifikācijas celšanas izdevumiem;
- Dažādiem darbiniekiem dzīves īpašos gadījumos

Atvieglojums ēdināšanas izdevumiem

Sākot ar 2017. gada 1. janvāri, likums “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” nosaka, ka no nodokļa maksātāja ienākumiem, par kuriem maksā algas nodokli, izslēdz darba devēja apmaksātos darba koplīgumā noteiktos darbinieka ēdināšanas izdevumus, ja netiek pārsniegti **480 eiro gadā (vidēji 40 eiro mēnesī)**.

Darba koplīgumā noteiktie visu darbinieku ēdināšanas izdevumi nepārsniedz piecus procentus no darba devēja gada kopējā bruto algu fonda;

IIN atvieglojums veselības aprūpes izdevumiem

Sociālie partneri nelūdz atsevišķu atvieglojuma limitu vai palielināt jau šobrīd IIN likumā noteiktos atvieglojuma griestus, tas ir saglabāts līdzšinējā **480 EUR** apmērā.

Ierosinātā nodokļu atvieglojuma galvenie mērķi ir:

- nodrošināt darba ņēmējiem labāku veselības aprūpes pieejamību,
- uzlabot esošā un sagaidāmā darbaspēka veselības stāvokli.

IIN atvieglojums veselības aprūpes izdevumiem

Eiropas statistikas biroja "Eurostat" dati liecina, ka pašlaik paredzamais veselīgas dzīves ilgums sievietēm Latvijā ir 54,9 gadi sievietēm un 52,3 gadiem vīriešiem. Sievietēm tie ir vien 69% no kopējā paredzamā dzīves ilguma, bet vīriešiem – 75%. Šajā ziņā esam stabilā pēdējā vietā Eiropas Savienībā (ES 28 vidējais rādītājs – attiecīgi 64,2 un 63,5). Tā ir desmit gadu atšķirība ne tikai sabiedrības dzīves kvalitātē, bet attiecas arī uz nodarbinātajiem darba tirgū.

Latvijas Bankas ekonomists, Monetārās politikas pārvaldes vadītājs Uldis Rutkaste raksturo Latvijas veselības aprūpes sistēmu kā necaurredzamu, nepieejamu un neefektīvu. Lielais pacientu privāto izdevumu īpatsvars veselības aprūpes izdevumu struktūrā vēl vairāk samazina veselības aprūpes pieejamību, īpaši mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem.

IIN atvieglojums veselības aprūpes izdevumiem

Saskaņā ar pētījumu teju 20 procentiem iedzīvotāju Latvijā nav apmierinātas vajadzības saņemt veselības aprūpi, kurpretim, piemēram, Igaunijā šādu iedzīvotāju īpatsvars ir divreiz mazāks – ap desmit procentiem, bet vidēji Eiropā – tie ir ap septiņiem procentiem.

Ņemot vērā valsts budžeta ierobežotās iespējas t.sk. veselības aprūpes nozarei, ar IIN atvieglojumiem veselības aprūpei tiktu novirzīti ne tikai valsts budžeta, bet arī privātā sektora finanšu līdzekļi ar koplīgumā noteiktām iemaksām. Tas vismaz daļai darba ņēmēju dotu iespēju atļauties maksas vizīti pie ārsta, nevis būt spiestiem gaidīt valsts apmaksātajā rindā, kur bieži valsts apmaksātās kvotas var būt izsmeltas un rinda var pienākt tikai pēc gada.

Nodokļu atvieglojums darbinieku kvalifikācijas celšanas izdevumiem

Kāpēc nepeiciešams atbalsts darbinieku prasmju attīstībai?

- Latvijā ir zema iesaiste mūžizglītības aktivitātēs - 7,4%, salīdzinot ar ES-28 vidējo rādītāju - 11,3%;
- Pieaugošas prasības pēc digitālajām prasmēm visā darba tirgū;
- Samazinās ikdienas darbu ģipatsvars. Savukārt palielinās darbu uzdevumu atkārtotāšanās un standartizācija/automatizācija.

Profesionālajai tālākizglītībai uzņēmumi Latvijā atvēl vismazāk no kopējām darbaspēka izmaksām salīdzinājumā ar citām ES valstīm (**Latvijā – 0,8%, vidēji ES tie ir 1,7%**, Dānijā 2,7%, Francijā 2,5%), atšķirības nozaru griezumā (visvairāk – IT, finanšu un apdrošināšanas nozarē)

Nodokļu atvieglojums darbinieku kvalifikācijas celšanas izdevumiem

Mācību fondus lielākoties regulē ar nozares koplīgumiem nozares līmenī (no Šejienes arī ir atvasināts nosaukums – **nozares prasmju fondi**). Nozares prasmju fondi atšķiras atkarībā no nozares. Attiecīgi nozares koplīgumos ir iekļauta sadaļa par prasmju fondiem, to finansēšanu, pārvaldīšanu un finansējuma piešķiršanas principiem

Par prasmju fondiem var tikt slēgta arī atsevišķa vienošanās vai nozares koplīgumam izstrādāts protokols, kas ir neatņemama nozares koplīguma sastāvdaļa. Nozares prasmju fondus finansē no **sociālajām iemaksām**, t.i., nozares koplīgumos var tikt paredzēts noteikts procents no sociālajām iemaksām vai sociālā nodokļa, kas tiek novirzīts prasmju fondu finansēšanā. Līdz ar to iemaksas tiek veiktas atbilstoši darbinieku skaitam un summa ir atkarīga no konkrētā darbinieka darba samaksas (kopumā tas veido iemaksas no darba samaksas fonda). Iemaksa nozares prasmju fondos varbūt arī noteikta kā summa par katru konkrētā uzņēmuma darbinieku

Nodokļu atvieglojums darbinieku kvalifikācijas celšanas izdevumiem

Nodokļu atvieglojumi uzņēmumiem – nodokļu bāzes samazinājums (nodokļu atvieglojums) vai maksājamā nodokļa summas samazinājums (nodokļu kredīts).

Attiecībā uz nodokļu atvieglojumiem valstis parasti piešķir atvieglojumus uzņēmuma izdevumiem par izglītību, kas ir 100% atskaitāmi no apliekamajiem ienākumiem. Dažās valstīs uzņēmumi var saņemt arī papildu nodokļu atvieglojumus saistībā ar darbinieku mācībām

IIN atvieglojums transporta izdevumiem darba vajadzībām

Transporta izdevumi var sastādīt gan būtisku daļu no darbinieka izdevumiem, īpaši darbiniekiem ar zemiem ienākumiem, gan lielus izdevumus darba devējiem, kuri nodrošina darbiniekiem transporta izdevumu segšanu darba vajadzībām.

IIN atvieglojums transporta izdevumiem darba vajadzībām ir būtisks instrument darbaspēka piesaistes veicināšanai reģionos, īpaši reģionos ar mazu apdzīvotību.

Citi IIN atvieglojumi koplīgumos

- Atvieglojumi izdevumiem par darbinieku izmitināšanu un dienesta viesnīcām;
- Darba apģērba un apavu, individuālo aizsardzības līdzekļu, un ar darba apģērba uzturēšanu saistīto izdevumiem;
- Pabalstiem darbiniekam dzīves īpašos gadījumos.

PALDIES!

Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība

✉ Bruņinieku ielā 29/31
Rīgā, LV – 1001

www.lbas.lv

✉ E-pasts lbas@lbas.lv